

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

**Programa biblioteca
escolar Puntedu**



Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació





Aquest document està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Programa biblioteca escolar Puntedu

Juny de 2021

Departament d'Educació

Sub-direcció General de Plurilingüisme

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Índex

1. Introducció	3
2. Marc teòric i conceptual	4
1.1. Marc normatiu	4
1.2. De l'escola inclusiva al sistema inclusiu	10
1.3. La biblioteca com a suport universal de l'aprenentatge.	12
3. Biblioteques inclusives	15
2.1. Espais i equipaments	15
2.2. Fons documental i materials de suport	15
2.3. Serveis i activitats	16
2.4. Recursos humans	20
2.5. La BE com a agent de formació	21
4. Eina de diagnosi	22
5. Bones pràctiques de biblioteques escolars inclusives	35
6. Bibliografia	48

0. Introducció

La biblioteca escolar, com a espai i com a servei, té unes especificitats que fan que sigui un entorn de treball i de gaudi que afavoreixi l'autonomia, l'autoconfiança i la personalització de l'aprenentatge. La biblioteca escolar pot ser un recurs potent per a la inclusió de l'alumnat.

Aquest document neix per convidar a la reflexió i al canvi. L'ODS 10¹ de l'ONU demana reduir les desigualtats i garantir que ningú es quedi enrere. I una de les eines de què disposen els centres educatius per fer-ho és la biblioteca escolar, si aquesta està ben dissenyada, ben dotada, integrada dins el PEC i si aconsegueix unes determinades condicions en el seu funcionament. Si analitzem, però, les últimes dades publicades de l'Estadística de biblioteques escolars (2016)², que desenvolupa el Departament d'Educació, en col·laboració amb el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, es pot constatar com el nombre mitjà de documents adaptats per a l'alumnat amb NEE és molt poc significatiu. També es manifesta que hi ha un 21% de biblioteques de centres educatius del sistema públic i privat que no estan preparades per a persones amb discapacitat física.

Des del Programa biblioteca escolar "puntedu" es vol oferir una eina de reflexió, de debat i de diagnòsi, per fer visible la necessitat de disposar de biblioteques escolars accessibles per a tothom i oferir orientacions sobre els aspectes a considerar per aconseguir-ho.

Aquest document consta de tres parts: la primera part consisteix en orientacions per ajudar els centres educatius a fer que les seves biblioteques esdevinguin una eina per a la inclusió de l'alumnat; a la segona part es troba una eina de diagnòsi que es pot aplicar a la biblioteca del centre, per detectar quins són els punts forts i febles respecte a la inclusió i poder arribar a acords de millora al respecte. I la tercera part mostra exemples de centres que s'han considerat interessants. S'acompanya el document amb una infografia que sintetitza la informació principal.

¹ Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible. Generalitat de Catalunya. *Pla nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya*. http://cads.gencat.cat/ca/Agenda_2030/pla-nacional/ [Consulta: 11 maig 2021]

² Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. *Estadística de biblioteques escolars*. Curs 2015/2016. <http://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/biblioteques-escolars/curs-actual/> [Consulta: 11 maig 2021]

1. Marc teòric i conceptual

A continuació es presenten els documents legislatius i normatius en què es basa aquest document. Alguns d'ells són d'àmbit educatiu general i d'altres són específics de biblioteques escolars. En tots ells se cita el text literal i la font, que es trobarà enllaçada a l'apartat de bibliografia.

1.1. Marc normatiu

En aquest apartat es comentaran els aspectes del marc normatiu de referència lligat a la inclusió i la biblioteca escolar, en concret:

- Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.
- Manifest IFLA UNESCO per a les biblioteques escolars: La biblioteca escolar en el context de l'ensenyament i de l'aprenentatge per a tothom.
- Directrius IFLA per a la biblioteca escolar (2a edició revisada, 2018).
- Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya

Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

El 17 d'octubre de 2017 s'aprova el decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, que té per objecte garantir que tots els centres educatius sostinguts amb fons públics dins l'àmbit de l'ensenyament no universitari siguin inclusius.

A continuació es destaquen alguns articles que aporten arguments que permeten entendre la biblioteca escolar com un servei/espai educatiu que afavoreix la inclusió de l'alumnat, com s'aprofundirà després a l'apartat 1.3.

L'article 2 d'aquest Decret remarca el seu objectiu:

Aquest Decret té per objecte garantir que tots els centres educatius sostinguts amb fons públics dins l'àmbit de l'ensenyament no universitari siguin inclusius mitjançant l'establiment de criteris que orientin l'organització i la gestió dels centres; l'ordenació de mesures i suports per a l'atenció educativa i per a la continuïtat formativa de tots i cadascun dels alumnes, i la diversificació de l'oferta de serveis dels centres d'educació especial per esdevenir, també, centres d'educació especial proveïdors de serveis i recursos per als centres educatius ordinaris a fi de completar la xarxa de suports a l'educació inclusiva.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

A l'article 6 es defineix com una de les funcions dels centres educatius dissenyar entorns d'aprenentatge flexibles:

e) Dissenyar, dins del projecte educatiu, **entorns d'aprenentatge flexibles** que ofereixin opcions variades per donar una resposta ajustada a les necessitats dels alumnes, cercant la **personalització de l'aprenentatge** i dissenyant activitats i materials que permetin l'avenç de tots i cadascun dels alumnes, tenint en compte que poden presentar àmplies diferències en les seves capacitats, en les aptituds, actituds i els ritmes, i en les maneres d'interessar-se per l'aprenentatge, i de percebre, comprendre i expressar el coneixement.

A l'article 8 es defineixen les mesures i suports universals. Destaquem el punt 4:

4. Constitueixen mesures i suports universals qualsevol de les actuacions que permeten al centre crear contextos educatius inclusius: la personalització dels aprenentatges, l'organització flexible del centre, l'avaluació formativa i formadora, els processos d'acció tutorial i orientació, i aquelles altres actuacions que contribueixen a l'escolarització i l'educació dels alumnes.

Manifest IFLA UNESCO per a les biblioteques escolars: La biblioteca escolar en el context de l'ensenyament i de l'aprenentatge per a tothom.

Es publica l'any 1999, per assegurar que la biblioteca escolar sigui un element de millora i creixement en l'ensenyament i l'aprenentatge de tota la comunitat educativa, tant per als educadors com per als estudiants i les famílies.

En l'apartat de funcionament i gestió es parla de la necessitat que els serveis i espais de la biblioteca escolar siguin accessibles per a tothom:

(...) els serveis de la biblioteca escolar han de ser accessibles a tots els membres de la comunitat escolar i han d'implicar-se en el context de la comunitat local;

Directrius IFLA per a la biblioteca escolar (2a edició revisada, 2018).

Es remarquen a continuació els diferents punts de les Directrius que ajuden a definir la biblioteca escolar com una eina per a la inclusió i l'equitat de tot l'alumnat. Es destaca en cursiva el títol del capítol.

Resum i comentaris.

Quan es parla de la infraestructura de la biblioteca escolar es diu:

El tracte amb tots els infants, joves i adults es regirà per l'equitat, independentment de les capacitats i els antecedents de cadascun, respectant-ne el dret a la intimitat i al coneixement.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

En l'espai referent a les col·leccions de la biblioteca escolar podem llegir:

(...) és vital assegurar que les biblioteques escolars adquireixen recursos que han estat creats tant en l'àmbit local com internacional i que reflecteixen la identitat nacional, ètnica, cultural, lingüística, indígena i qualsevol altra dels membres de la comunitat escolar.

Recomanacions.

Les recomanacions 6, 10, 11, i 14, assenyalen el dret a l'equitat d'accés a la informació, a les instal·lacions i als serveis que ofereix la biblioteca escolar:

Recomanació 6. Cal una legislació de la biblioteca escolar, realitzada pel nivell o nivells governamentals que pertorqui, que assegurí que les responsabilitats ètiques de tots els membres de la comunitat escolar estan definides clarament, inclosos el dret a l'equitat d'accés, la llibertat d'informació i la intimitat, *copyright* i propietat intel·lectual, i el dret de l'infant al coneixement.

Recomanació 10. Tot el personal de la biblioteca escolar ha d'esforçar-se per desenvolupar col·leccions físiques i digitals coherents amb el currículum de l'escola i amb les identitats nacionals, ètniques i culturals dels membres de la comunitat escolar, així com per augmentar l'accés als recursos mitjançant practiques com la catalogació, curació i compartició de recursos.

Recomanació 11. Les instal·lacions, l'equipament, les col·leccions i els serveis de la biblioteca escolar han de donar suport a les necessitats d'ensenyament i aprenentatge de l'alumnat i el professorat; aquestes instal·lacions, equipaments, col·leccions i serveis hauran d'evolucionar a mesura que les necessitats d'ensenyament i aprenentatge canviïn.

Recomanació 14. Els serveis i programes oferts per la biblioteca escolar han de estar desenvolupats de forma col·laborativa per un professional bibliotecari escolar en sintonia amb l'equip directiu, els responsables dels diferents aspectes del currículum, altres educadors, membres d'altres grups bibliotecaris i representants de minories culturals, lingüístiques, indígenes i d'altres per contribuir a l'assoliment dels objectius acadèmics, culturals i socials de l'escola.

En endinsar-se en el document es pot comprovar que, en els diferents capítols, es fa referència a la necessitat d'accessibilitat a l'espai i als serveis de la biblioteca i al paper que té la biblioteca escolar com a eina per a la inclusió i l'equitat educativa. Alguns exemples:

Capítol 1: Missió i objectius de la biblioteca escolar

1.2. Context

La biblioteca escolar proporciona una gamma d'oportunitats d'aprenentatge individual i en petits i grans grups, que van des del contingut intel·lectual i l'alfabetització informacional fins al desenvolupament social i cultural. Una biblioteca escolar centrada en l'alumnat reforça, amplia i personalitza el currículum de l'escola.

1.3. Definició de la biblioteca escolar

(...) La biblioteca escolar actua com:

- un espai físic i digital permanent, obert i accessible per a tothom;
- un espai d'informació que proporciona accés obert i equitatiu a fonts d'informació de qualitat en tots els formats, incloent material imprès, multimèdia, i curació de recursos digitals;
- un espai segur on es fomenta i dona suport a la curiositat, la creativitat i l'orientació a l'aprenentatge individual, i on els estudiants poden explorar diversos temes, fins i tot els controvertits, en la intimitat i amb seguretat;
- (...) un entorn d'informació per a tota la comunitat educativa mitjançant un accés equitatiu als recursos, la tecnologia i el desenvolupament de les habilitats en l'ús de la informació, que no sempre estan disponibles a casa;

Capítol 4: Els recursos físics i digitals d'una biblioteca escolar

4.3.1. Ubicació i espai:

(...) Quan es planifiquen instal·lacions de biblioteca escolar cal tenir en compte les següents consideracions:

- (...)
- Accessibilitat i proximitat a les àrees docents.
- (...)
- Disseny adequat per als usuaris de la biblioteca amb necessitats especials.
- (...)
- Flexibilitat per permetre la multiplicitat d'activitats i futurs canvis curriculars i tecnològics.

4.3.3. Estàndards de la col·lecció:

Es necessita una col·lecció equilibrada de documents actuals i rellevants per assegurar que els usuaris de diferents edats, habilitats, estils d'aprenentatge i procedència tenen accés als recursos.

Capítol 5: Programes i activitats de la biblioteca escolar

5.2. Programes i activitats

La biblioteca escolar és un component essencial de l'ensenyament i l'aprenentatge a l'escola. Alhora, contribueix als seus objectius socials, com la participació de l'alumnat, la inclusió d'estudiants diferents i les relacions amb la comunitat. Els objectius d'una biblioteca escolar han d'estar alineats amb els objectius de l'escola, com l'alfabetització, l'aprenentatge basat en el currículum i la ciutadania. El grau en què la biblioteca escolar pot contribuir a assolir els objectius escolars depèn dels recursos i la dotació de personal que se li assignin. (...)

5.3. Foment de l'alfabetització i la lectura

(...) Els estudiants amb dificultats de lectura necessiten materials de lectura alternatius i, en alguns casos, dispositius especials. El bibliotecari escolar ha de poder cooperar amb el professorat especialitzat en aquests estudiants per donar suport a les seves necessitats de lectura. També ha d'ajudar els professors en el treball amb la lectura a l'aula per complir els estàndards locals i nacionals (p. ex., ajudant-los a recomanar llibres adequats per a projectes de lectura i llibres que donin suport a les normes lingüístiques del país).

Apèndix D³

- 1.e. Accés equitatiu per a tots els estudiants als programes de biblioteca
- 4.c. Equilibri en els nivells d'accessibilitat als materials
- 4.e. Hi ha prou equip per a la visualització de material visual, auditiu i audiovisual
- 5.c. Es dona accés a tot l'alumnat i professorat a recursos d'informació actualitzats i algunes bases de dades els 365 dies de l'any

Apèndix E⁴

- Hi ha una varietat de mitjans disponibles per a satisfer els diferents estils d'aprenentatge?(3)

³ En l'exemple de llista de control d'avaluació de biblioteques escolars del Canadà hi ha diferents ítems que fan referència a la inclusió i l'accessibilitat.

⁴ En l'exemple de llista de control d'avaluació de biblioteques escolars per a directors de centres escolars *A 12 Point Library Program Checklist for School Principals* (EUA) s'observen també ítems que fan referència a la inclusió i a l'accessibilitat (indiquem entre parèntesi el núm. d'apartat de la llista on es troba l'ítem):

- La biblioteca està situada de manera que sigui fàcilment accessible des de totes les aules? Té una entrada exterior perquè es pugui utilitzar per a les funcions de la comunitat les nits i els caps de setmana?(4)

Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya

Publicades l'any 2013, coordinades pel Departament d'Educació, en col·laboració amb el COBDC i amb la participació de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, el Grup Bibliomèdia de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica, el Grup de Recerca de Biblioteques Escolars de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona i el Servei de Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Es remarquen a continuació els diferents punts de les Directrius que ajuden a definir la biblioteca escolar com una eina per a la inclusió i l'equitat de tot l'alumnat. Es destaca en cursiva la numeració i el títol del capítol.

2.2. *Espais*

2.2.1. Instal·lacions i equipament

(...) La biblioteca escolar ha de facilitar el lliure accés a tots els estudiants del centre educatiu i a la resta de la comunitat educativa; en aquest sentit, la seva ubicació, disseny i equipament hauran de satisfer les necessitats d'accessibilitat de tots els usuaris, d'acord amb la normativa vigent.

2.3. *La col·lecció*

2.3.1. Política de desenvolupament de la col·lecció

(...) Aquesta política ha de basar-se en el currículum, les necessitats i els interessos específics de la comunitat escolar (alumnat i professorat, pares i mares, grups de llengües minoritàries, persones nouvingudes, alumnat amb dificultats d'aprenentatge, persones amb problemes de visió, etc.) i reflectir la diversitat social que existeix fora del centre educatiu.

2.5. *Personal de la biblioteca escolar*

2.5.3. Funcions del coordinador o coordinadora responsable de la biblioteca: (...)

- Organitzar l'espai i els recursos, de manera que s'ofereixi un entorn favorable a l'aprenentatge sense exclusions.

1.2. De l'escola inclusiva al sistema inclusiu

L'educació de l'alumnat va més enllà de l'escola. S'estén a tots els àmbits educatius, formal, no formal i informal, i a totes les etapes, també més enllà de l'ensenyament obligatori i post obligatori. Tal com avança la societat, en un context en contínua transformació, cada cop es fa més necessari parlar d'aprenentatge al llarg de la vida, i aquest demana habilitats i competències per poder-lo desenvolupar.

La inclusió no es relega tan sols a l'escola, sinó que es fa necessari disposar d'un sistema educatiu inclusiu, que contempli l'equitat i l'accés de tot l'alumnat, en igualtat de condicions, a la seva educació.

En el document [De l'escola inclusiva al sistema inclusiu: una escola per a tothom, un projecte per a cadascú](#) es destaquen sis principis que ajuden a saber si una escola i un sistema educatiu són inclusius:

- Reconeixement de la diversitat com un fet universal.
- Sistema educatiu inclusiu com l'única mirada possible per donar resposta a tots els alumnes.
- Personalització de l'aprenentatge: un disseny per a tothom.
- Igualtat d'oportunitats i equitat perquè tots els alumnes puguin rebre una educació integral i amb expectatives d'èxit.
- Participació i coresponsabilitat.
- Formació del professorat per promocionar oportunitats de creixement col·lectiu i per desenvolupar projectes educatius compartits.

EL PEC ajuda a materialitzar aquests principis. El centre ha de garantir una atenció educativa inclusiva i de qualitat per a tots els alumnes. Per fer-ho, el PEC integra una sèrie de plans i projectes (Normes d'organització i funcionament de Centre, Projecte de convivència, Pla d'acollida, Projecte Lingüístic, Projecte de biblioteca...) que concreten els seus principis i ajuden a desenvolupar-los.

Un PEC inclusiu de centre i de zona rural té uns trets fonamentals:

- Permet que tothom es reconegui com a diferent i tingui sentit de pertinença al centre.
- Genera dinàmiques internes de debat pedagògic per crear cultures compartides als centres.
- Vetlla per la implicació de tots els docents en el projecte educatiu.
- Facilita mecanismes de participació dels alumnes i les famílies.
- S'organitza per afavorir el treball en xarxa amb tots els agents educatius.
- Considera mesures i suports de diferents intensitats que permeten flexibilitzar el context d'aprenentatge i garanteixen la convivència i el compromís de tota la comunitat educativa.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

- Ofereix als alumnes propostes diversificades en la representació, l'expressió i el compromís.
- Identifica les capacitats i les habilitats dels alumnes donant valor a les seves fortaleses i incorporant a l'aula mesures facilitadores de l'atenció a la diversitat.
- Valora cada alumne en relació amb les seves pròpies possibilitats i fortaleses, i vetlla perquè tots els alumnes siguin reconeguts i valorats davant dels seus companys i companyes.
- Preveu estratègies d'autoavaluació per als alumnes a fi que identifiquin el que han après, compreguin en què han de millorar i identifiquin els seus propis avenços.

Quan es parla d'inclusió es fa necessari parlar d'accessibilitat i del Disseny Universal⁵ o disseny per a tothom.

El Disseny Universal és el disseny i la composició d'un entorn perquè totes les persones puguin accedir-hi, entendre'l i utilitzar-lo en la mesura del possible, independentment de la seva edat, mida, capacitat o discapacitat. Un entorn (o qualsevol edifici, producte o servei en aquest entorn) s'ha de dissenyar per satisfer les necessitats de totes les persones que ho desitgin. Aquest no és un requisit especial, en benefici només d'una minoria de la població. És una condició fonamental per a un bon disseny. Si un entorn és accessible, útil, convenient i és un plaer utilitzar-lo, tothom se'n beneficia. En considerar les diverses necessitats i habilitats de tots al llarg del procés de disseny, el disseny universal crea productes, serveis i entorns que satisfan les necessitats de les persones. En poques paraules, el disseny universal és un bon disseny.

Quan pensem formes d'aprenentatge per a tothom parlem del DUA, el Disseny Universal per a l'aprenentatge, el marc que ofereix experiències flexibles per a l'aprenentatge partint de la detecció i la superació de barreres i contemplant els desafiaments i oportunitats que genera la variabilitat. Aquest model no ofereix una solució que sigui única, per a tothom igual, sinó que es basa en la idea de dissenyar, a priori, entorns d'aprenentatge flexibles, ajustats a contextos.

Si traslladem el DU i el DUA a l'àmbit de la biblioteca escolar ens portaria, per exemple, a la reflexió sobre l'espai de la biblioteca i sobre els activitats d'aprenentatge que s'hi fan.

Complementàriament al DUA, el Decret 150 estableix la classificació de mesures i suports per donar resposta a les necessitats dels alumnes, entenent com a mesures i suports:

- Mesures: accions i actuacions organitzades pels centres destinades a reduir les barreres de l'entorn educatiu que poden obstaculitzar el progrés de tots els alumnes, a prevenir les dificultats d'aprenentatge i a assegurar un millor ajustament entre les capacitats dels alumnes i el context d'aquest aprenentatge.

⁵ Traduït de: Centre for Excellence in Universal Design: <http://universaldesign.ie/What-is-Universal-Design/> [Consulta: 21 de juny de 2021]

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

- Suports: recursos personals, materials i tecnològics i els ajuts contextuais i comunitaris que els centres utilitzen per aconseguir que les mesures planificades siguin efectives i funcionals.

Les mesures i suports es classifiquen en universals, addicionals i intensius:

- Mesures i suports universals: accions preventives i proactives per a tots els alumnes en tots els entorns.
- Mesures i suports addicionals: accions flexibles, temporals i preventives per a l'atenció específica.
- Mesures i suports intensius: accions d'alta intensitat i llarga durada en atenció a les signatures individuals.

El sistema inclusiu promou l'atenció educativa a tots els alumnes i incideix, de forma concreta, en aquells grups d'alumnes que manifesten necessitats específiques de suport educatiu:

- Alumnat amb necessitats educatives especials.
- Alumnat que s'ha incorporat tardanament al sistema educatiu.
- Alumnat que té necessitats específiques derivades de situacions socioeconòmiques especialment desfavorides.
- Alumnat amb trastorns d'aprenentatge i comunicació,
- Alumnat amb altes capacitats.
- Alumnat amb risc d'abandonament escolar prematur.

La biblioteca escolar gaudeix de les qualitats per ser considerada un suport universal per a l'aprenentatge perquè acompanya el procés d'aprenentatge de tot l'alumnat, de manera personalitzada segons les seves necessitats, realitats, dificultats, destreses i permet adaptar el fons, els recursos, l'espai i les accions al servei del projecte educatiu del centre.

1.3. La biblioteca com a suport universal de l'aprenentatge.

Com s'ha comentat a l'apartat anterior, s'entén per mesures i suports universals les que s'adrecen a tot l'alumnat del centre. Ajuden a flexibilitzar el context d'aprenentatge, garanteixen l'aprenentatge significatiu, proporcionen als alumnes estratègies per minimitzar les barreres de l'entorn i per garantir la convivència i el compromís de tota la comunitat educativa. S'inclouen en aquest apartat les mesures i els suports que fan referència a aspectes generals de l'atenció a la diversitat que incideixen sobre la totalitat dels alumnes o en l'organització general dels recursos del centre.

Aquestes mesures es recullen en el projecte educatiu del centre i en els documents que el desenvolupen.

La biblioteca escolar té unes especificitats que fan que sigui un entorn de treball i de gaudi que afavoreixi l'autonomia, l'autoconfiança i la personalització de l'aprenentatge. Es pot considerar un suport universal per a l'aprenentatge perquè:

- a) És un entorn que que facilita aprenentatges diversos.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

La biblioteca escolar, ben organitzada i dotada, pot oferir espais que permeten dur a terme diferents activitats, també de forma simultània:

- Espais de lectura informal.
- Espai de treball autònom individual.
- Espai de treball en grup.
- Espai de creació (espai Maker o Lab).
- Espai multisensorial.
- Espai multimèdia per a ús autònom.
- ...

Una de les característiques principals de la biblioteca escolar és la seva flexibilitat i capacitat d'adaptació a les situacions diverses d'aprenentatge. La possibilitat de contemplar diferents estils d'aprenentatge es pot fer real a la biblioteca escolar:

- Ofereix suport al treball globalitzat i d'investigació (treball per projectes, ABP, treball de recerca, etc.). Disposa de recursos informatius, materials i digitals, que poden ser adaptats a les necessitats educatives específiques de l'alumnat.
- Pot articular programes d'alfabetització mediàtica i informacional, que facilitin l'accés a la informació i al seu tractament.
- Facilita la personalització dels aprenentatges: pot donar suport a la creació d'itineraris formatius personalitzats per a l'alumnat, així com facilitar els recursos i l'orientació per implementar-los.
- Posa a l'abast de tot l'alumnat les eines i recursos necessaris per a l'aprenentatge, ajudant així a minimitzar el risc de bretxa social i digital.
- Des de la biblioteca escolar es poden preparar lots de materials que donin suport a les activitats d'aprenentatge que es realitzen a les aules, per a l'alumnat en general i per als alumnes amb NESE en particular.
- És un recurs que, si s'aprèn a utilitzar, posa els fonaments per a l'aprenentatge al llarg de la vida.

b) La biblioteca escolar dona suport a les necessitats específiques,

La biblioteca escolar ofereix orientació professional especialitzada. Les biblioteques escolars ben dotades, amb una persona de referència que exerceix les tasques de coordinació, són un espai de suport per a l'alumnat. L'alumnat sap que pot sol·licitar ajuda per cercar un document, per utilitzar un material o una aplicació determinada. Saben que la persona responsable de la biblioteca està allà per ajudar-los. L'atenció personalitzada de la BE és un element bàsic.

És imprescindible disposar d'una bona col·lecció, que sigui accessible i que hi hagi materials específics per a persones amb discapacitats diverses (vegeu apartat 2.2.)

c) La BE afavoreix canvis en l'alumnat

Està comprovat que la BE incideix en l'autonomia i l'autoconcepte de l'alumnat⁶. A la biblioteca escolar s'ensenya a l'alumnat a ser el més autònom possible per accedir a la informació i assolir els seus aprenentatges. Amb un espai organitzat i el suport de la persona de referència, l'alumnat aprèn a utilitzar el catàleg de la biblioteca, a cercar a les prestatgeries els materials que necessita, a utilitzar els diferents espais, etc.

Això pot generar una millora de la confiança en si mateix i del seu autoconcepte, cosa que incidirà, segur, en el seu aprenentatge.

d) La BE provoca canvis en les actituds de la comunitat⁷.

La biblioteca escolar pot fer d'element normalitzador de la diversitat, tot incidint en l'actitud envers aquesta:

- El llibre de no ficció ofereix informació veraç sobre la diversitat i la discapacitat i contribueix així al seu millor coneixement.
- La literatura infantil i juvenil contribueix a fer visible i a sensibilitzar envers la diversitat i la discapacitat, connecta de forma empàtica amb l'alumnat i afavoreix actituds respectuoses.
- Des de la biblioteca escolar es poden fer activitats que afavoreixin la inclusió de tot l'alumnat i de les seves famílies: exposicions, contacontes, club de lectura...
- Fem especial esment a la inclusió LGBTQ: la biblioteca escolar hi dona suport proveint de materials divulgatius i literaris adequats a l'alumnat i impulsant activitats que promoguin la igualtat i la inclusió així com la visibilitat del col·lectiu.

En aquest apartat s'han destacat les potencialitats que té la biblioteca escolar com a eina per a la inclusió. Caldrà, però, que aquesta biblioteca acompleixi unes condicions, que es desplegaran a continuació.

⁶ MURRAY, J. (1999). "An inclusive school library for the 21st century : fostering independence" . School Libraries and Resource Centres. <https://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/076-119e.htm>

⁷ Da Silva, D.; Tesaro, C. "A biblioteca escolar no contexto da inclusão: como oferecer e vivenciar experiências inclusivas nesse ambiente". *Biblionline, João Pessoa*, v. 14, n. 1, p. 3-16, 2018. <https://periodicos.ufpb.br/ojs/index.php/biblio/article/view/40603/20678>

2. Biblioteques inclusives

Per tal que la biblioteca escolar sigui un recurs per a la totalitat de l'alumnat s'han de tenir en compte aspectes com ara espais, equipaments, recursos (materials i humans), serveis, activitats, organització, funcionament i el seu paper com a agent de formació en el centre.

2.1. Espais i equipaments

L'espai i els serveis de la biblioteca han de ser accessibles per a tot l'alumnat, independentment de la seva discapacitat.

Cal estudiar l'accessibilitat dels espais i del mobiliari de la biblioteca. Algunes pautes:

- Ubicació de la biblioteca en un lloc de fàcil accés per a tothom, evitant escales i altres obstacles (ús de rampes, si escau).
- Porta accessible: considerar amplada adequada, angle d'obertura suficient, maneta ergonòmica.
- Espai interior accessible, que faciliti la mobilitat i la lliure circulació sense obstacles i que tingui en compte l'espai necessari per a maniobres. Línies tàctils per indicar alguns espais específics importants.
- Mobiliari que permeti l'ús de tot l'alumnat i faciliti usos flexibles: prestatgeries baixes, mobles amb rodes, taules d'alçada regulable, faristols que facilitin la lectura de documents...
- Retolació i senyalització comprensible per a tots els usuaris, que afavoreixi la seva autonomia. Ús de pictogrames. Codis QR, enriquiment amb suport gràfic i de grafies de mida adequada.
- Equipament informàtic per a persones amb discapacitat: pantalles, teclats, tauletes, lupes, polsadors, programari...

2.2. Fons documental i materials de suport

Els materials de la biblioteca han de ser accessibles per a tot l'alumnat i personal del centre. Han de fomentar l'equitat i la inclusió. Caldrà tenir en compte disposar de:

- Materials que facilitin l'ús a persones amb discapacitat:
 - o Audiollibres.
 - o Llibres de mida gran i de lletra grossa.
 - o Llibres de lectura fàcil.
 - o Llibres en Braille.
 - o Llibres amb SAAC (Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació).
 - o Vídeo/DVD amb subtítols o llengua de signes.
 - o Llibres electrònics.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

- Llibres amb il·lustracions tàctils.
 - Llibres d'imatges.
 - Pel·lícules.
 - Videojocs.
 - Recursos electrònics.
 - Jocs de taula .
- Materials que visibilitzin les persones amb discapacitat i facilitin parlar-ne: llibres de persones amb ceguesa, amb cadira de rodes, amb malalties mentals, amb malalties rares, etc., de ficció i de no ficció, adequats a les seves edats.
 - Materials per a la igualtat de gènere, tant de ficció com de no ficció.
 - Materials en les llengües d'origen de l'alumnat de l'escola: mètodes per a l'aprenentatge d'aquestes llengües, llibres de ficció escrits en aquestes llengües adequats al nivell de l'alumnat... I materials que posin en valor la llengua i la cultura d'origen d'aquest alumnat, i que en recullin elements de la seva identitat.
 - Materials per a la inclusió LGBTQ: materials divulgatius i literaris adequats a l'alumnat (biografies, documents sobre drets i història, salut, recursos digitals...).
 - Documents en diferents formats: llibre físic, llibre digital, audiovisual, podcast, recursos web... de manera que la persona usuària pugui escollir un format que fomentin múltiples maneres d'aprendre i reforci les seves fortaleces i estils d'aprenentatge.
 - Caldria identificar els documents aquests documents en la seva fitxa de catalogació (per exemple, al camp lliure de la fitxa epèrgam) i en el mateix document, per facilitar-ne l'ús.

Cal tenir present que es poden sol·licitar préstecs al servei educatiu de referència i a d'altres organitzacions especialitzades, als serveis educatius i a les biblioteques públiques.

2.3. Serveis i activitats

La BE ha d'oferir els serveis a tot l'alumnat i ha de vetllar perquè les activitats que desenvolupa siguin inclusives.

Les [Directrius i estàndards per a les biblioteques escolars dels centres educatius de Catalunya en](#) defineix quatre, de serveis bàsics de la BE:

- Consulta i informació.
- Préstec.
- Suport a l'aprenentatge i al desenvolupament del currículum.
- Promoció i foment de la lectura.

En tots quatre serveis la inclusió ha de ser un principi bàsic. Cal assegurar que tot l'alumnat del centre pot accedir i fer ús d'aquests serveis. Per això fem algunes recomanacions:

a) Consulta i informació.

Els materials de difusió de la biblioteca haurien de tenir diferents suports i formats, per assegurar que tothom hi té accés.

Una mateixa informació es pot difondre en format paper, es pot penjar al blog de la biblioteca (assegurant que compleix les normes d'accessibilitat), es pot difondre en format audiovisual subtítulat o en llengua de signes, per exemple. Procureu no transmetre la informació utilitzant només una via o un llenguatge.

b) Servei de préstec.

Pel que fa a la consulta del catàleg, caldria disposar de tutorials de consulta accessibles a la disposició dels alumnes, per fomentar al màxim la seva autonomia. Aquests tutorials es poden fer en format infografia, en document audiovisual, etc.

Recomanem que, a l'hora de catalogar els documents, utilitzeu l'apartat "camp lliure" (aplicació epègam) en el cas de documents especialment indicats per a persones amb discapacitat. Igualment, podeu col·locar un pictograma al costat de la signatura, en el teixell, per poder-los localitzar amb més facilitat.

c) Suport a l'aprenentatge i al desenvolupament del currículum.

Activitats accessibles per a tot l'alumnat: totes les activitats que es duuguin a terme a la BE han d'arribar a tot l'alumnat, amb igualtat d'oportunitats i d'accés, per participar-hi i resoldre-les. Les activitats d'aprenentatge haurien de tenir unes condicions:

- Que siguin de resposta oberta: que permetin resoldre de diferents maneres la situació-problema plantejat. Que no tinguin una única solució vàlida. Per exemple, en un treball d'investigació sobre un personatge, s'han de poder presentar els resultats de diferents maneres, en diferents suports i utilitzant recursos diferents.
- Que la informació i els materials necessaris per dur a terme l'activitat es presenti de diferents maneres, en diferents suports i formats: llibres, audiovisuals, àudios, infografies, etc.
- Que es proposin diferents tipus d'agrupaments heterogenis (parella, petit grup...), que afavoreixin el treball col·laboratiu i destaquin les fortaleses de cada alumnat. Que es proposi també treball d'estructura cooperativa.
- Que siguin activitats competencials, que permetin posar en joc habilitats i destreses per resoldre problemes propers i realitzar aprenentatges significatius.
- Que tinguin en compte els interessos de tot l'alumnat.
- Que integrin l'avaluació com una part més del procés d'aprenentatge, que els permeti veure com progressen i com estan aprenent.
- Que fomentin la seva autonomia en l'ús de la informació.

- Que s'adapti el temps disponible per resoldre l'activitat als diferents ritmes d'aprenentatge.

Support a la personalització de l'aprenentatge.

Una de les bondats de la biblioteca escolar, per la qual és una eina indispensable per a la inclusió, és que pot donar suport a la personalització de l'aprenentatge. En el document *De l'escola inclusiva al sistema inclusiu: una escola per a tothom, un projecte per a cadascú* es defineix la personalització de l'aprenentatge com un dels principis bàsics de la inclusió.

Partim de la definició de Cèsar Coll (2020):

“Entenem la personalització de l'aprenentatge com un conjunt de propostes, estratègies, recursos i actuacions encaminades a connectar els aprenentatges amb els interessos, decisions, projectes i experiències de l'aprenent, i la finalitat última és que l'aprenent pugui donar sentit i valor personal a allò que aprèn (Coll, 2016, 2018).

(...) la personalització esdevé una eina que pot contribuir no tan sols a allò que tradicionalment hem anomenat atenció a la diversitat (Coll, 2017), sinó també a la cerca de principis fonamentals de l'escola pública, com l'equitat i la inclusió efectiva.

No s'ha de confondre, però, personalització amb individualització: la personalització és un concepte més ampli que suposa els interessos, les preferències i la capacitat de decidir de l'alumnat:

“individualització suposa ajustar l'ajuda pedagògicoaducativa a les necessitats i característiques individuals de l'alumnat, la personalització implica, a més, tenir en compte els seus interessos, preferències i la seva capacitat de decisió (Coll, 2016).”

Vegem les característiques de la personalització (Coll, 2020) per analitzar com la BE hi pot donar suport:

- Parteix de les necessitats, interessos, passions, motivacions, fortaleses i objectius de l'aprenent.
- S'assumeix i exerceix la participació-responsabilitat de l'aprenent en els processos de decisió relatius a la planificació i desenvolupament de les activitats i processos d'ensenyament-aprenentatge. Sempre amb l'ajuda, orientació i guia del professorat.
- L'aprenent segueix trajectòries-itineraris d'aprenentatge personals en funció dels seus objectius, motivacions, interessos, progressos i decisions.
- Es facilita i promou la reflexió individual i col·lectiva dels aprenents sobre les seves experiències d'aprenentatge, així com el reconeixement de si mateixos com a aprenents, traduïdes en les seves maneres d'actuar i sentir davant d'activitats i tasques d'aprenentatge.
- Es tendeix a fer servir metodologies actives d'ensenyança i aprenentatge, com l'aprenentatge basat en problemes, en projectes, l'aprenentatge cooperatiu o l'aprenentatge servei.
- Es promou l'accés de l'alumnat a eines, recursos i serveis aliens al context de l'aula.
- Es facilita i promou l'establiment de connexions entre experiències d'aprenentatge que se susciten dins i fora del context escolar.
- El rol del docent consisteix a facilitar la connexió d'experiències, promoure processos de reflexió, així com acompanyar i vetllar per l'enriquiment de les trajectòries personals d'aprenentatge dels seus alumnes.

Per què la BE és un recurs per a la personalització? (adaptat d'Easley, 2017):

- La BE fa curació de continguts digitals que es poden utilitzar més enllà del suport als aprenentatges de l'aula: s'afavoreixen itineraris d'aprenentatge i es dona resposta a les necessitats informatives i als interessos de l'alumnat.
- La BE ofereix l'oportunitat de sentir la veu de l'alumnat, de deixar-los escollir i esdevenir els actors principals del seu aprenentatge, seleccionant el materials de lectura, tant en paper com digital, que estiguin d'acord amb les seves preferències i interessos i participant de forma activa en els projectes que s'impulsen.
- La BE ofereix un accés equitatiu per a tot l'alumnat del centre, ajudant així a minimitzar la fractura social i digital.
- La BE surt del seu espai físic per afavorir la seva atenció mitjançant la creació de tutorials (d'ús de la col·lecció, de bases de dades, d'eines i recursos digitals, etc.). Es fa accessible des de qualsevol lloc i a qualsevol hora.
- El fons de la BE és una de les claus de la personalització. Cal que hi hagi un fons diversificat, de temàtica variada i que doni resposta a les necessitats informatives de l'alumnat, que estigui actualitzat i que estigui disponible en qualsevol moment. Si la BE també disposa d'accés a una selecció de lectura en digital, els efectes es multipliquen, ja que pot afavorir camins d'aprenentatge personalitzats, accés a continguts multimèdia, etc.
- Els espais de la BE també són bàsics: espais flexibles, que es puguin transformar fàcilment en funció de les necessitats de l'alumnat, incorporació d'espais de creació (*Makerspace*) i d'experimentació afavoreixen la detecció d'interessos i faciliten l'acompanyament en aquest camí cap a la personalització de la educació. Promoció i foment de la lectura

Per tal de promoure l'accés i el foment de la lectura, la BE ha de comptar amb un fons que sigui accessible per a tot l'alumnat (vegeu punt 1.4.2.).

Des de la BE es promouen al llarg del curs i de forma estable una sèrie d'activitats, destinades a la comunitat educativa i que tenen per objectiu implicar en la lectura alumnat, famílies i professorat. Des del punt de vista del DUA caldrà tenir en compte que aquestes accions estiguin a l'abast de tothom i que promoguin la inclusió:

- Activitats multimodals, que respectin la discapacitat d'alumnat i famílies: que tinguin en compte l'espai accessible per a tothom, suport en llengua de signes...
- Activitats que promoguin la cohesió social: contacontes en llengües d'origen, tallers per a famílies...
- Accessibilitat de l'espai digital: tenir en compte els criteris d'accessibilitat a l'hora de publicar continguts a la web.

2.4. Recursos humans

Persona coordinadora de la biblioteca

Tal com assenyalen les *Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya*:

Tots els centres escolars han de disposar de la figura del coordinador o coordinadora responsable de la biblioteca, sobre qui recau la responsabilitat del bon funcionament de la biblioteca.

El coordinador responsable de la biblioteca ha d'estar qualificat professionalment per fer-se càrrec de la planificació i funcionament de la biblioteca. Aquest coordinador treballarà amb tots els membres de la comunitat escolar i en col·laboració amb els serveis educatius, la biblioteca pública i amb els centres educatius de l'entorn.

És necessari que la persona coordinadora de la biblioteca tingui formació específica sobre biblioteques escolars, aprenentatge de la lectura i publicacions infantils i juvenils. A més, de cara a poder donar resposta i atendre tot l'alumnat del centre i fomentar-ne la inclusió, recomanem també que tingui formació bàsica en atenció a la diversitat i inclusió.

A banda de formació, el coordinador/coordinadora de la biblioteca haurà de disposar d'unes qualitats per poder desenvolupar la seva tasca amb rigor: l'actitud de respecte vers la diversitat i la inclusió, l'empatia, la capacitat de fer confiança, les altes expectatives per a tot l'alumnat, la capacitat de resoldre problemes, el treball en equip, la capacitat de comunicar i la bona entesa amb altres professionals relacionats. Aquestes qualitats i capacitats facilitaran la seva tasca com a mediador⁸.

Hi haurà d'haver una relació fluida amb el personal educador d'educació especial, el personal auxiliar d'educació especial i el tutor o tutora d'aula d'acollida i altres agents educatius per detectar necessitats, potencialitats i generar aliances.

Comissió de biblioteca

Està formada pel coordinador o coordinadora de la biblioteca, pel coordinador o coordinadora de les tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement i audiovisuals del centre, representants dels diferents cicles i/o departaments del centre educatiu, un representant de l'equip directiu, i, si escau, un representant de les famílies i un representant de l'alumnat. (Directrius i estàndards per a les biblioteques escolars dels centres educatius de Catalunya).

La funció principal de la comissió de biblioteca és donar suport, col·laborar i coordinar les diferents propostes que es fan a la biblioteca i atendre les necessitats informatives de la comunitat educativa. La comissió facilita el traspàs d'informació al centre i en recull les

⁸ SUBRAMANIAM, M.; OXLEY, R.; KODAMA, C.(2013). "School Librarians as Ambassadors of Inclusive Information Access for Students with Disabilities." American Association of School Librarians. < <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1012827.pdf>>

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

propostes i demandes, de manera que el treball de la biblioteca està coordinat amb la resta del centre.

És imprescindible tractar la mirada inclusiva de la biblioteca escolar a la comissió, detectar necessitats, arribar a acords pedagògics i organitzatius, i a promoure accions per fer que sigui una veritable eina d'inclusió.

És recomanable que els membres de la comissió facin també formació bàsica relacionada amb l'atenció a la diversitat i la inclusió, i que es recomanin lectures pedagògiques que ajudin en aquest camí cap a la sensibilització.

És important que s'estableixi una relació entre la CAD i la comissió de biblioteca, per poder detectar necessitats específiques i generar respostes adequades des de la biblioteca.

2.5. La BE com a agent de formació

La biblioteca escolar, per les seves qualitats, és un agent de formació en el centre educatiu, tant d'alumnat i professorat com de famílies. La biblioteca, treballant en coordinació amb la resta del centre, té la possibilitat d'elaborar programes de formació de temàtica diversa relacionats amb l'educació, l'aprenentatge i el foment de la lectura. Com diu José Garcia Guerrero (2015):

La mediación y la formación se convierten en las dinámicas más relevantes de la BECREA, que ha de actuar como un agente con capacidad de generar programas formativos, es decir, acción instructiva, así como de ofrecer servicios de información y acceso a los recursos para facilitar los aprendizajes del alumnado y de las programaciones docentes.

Des de la biblioteca escolar, mitjançant la comissió de biblioteca i en col·laboració amb la CAD del centre i altres agents externs (serveis educatius, biblioteca pública i altres institucions), es poden organitzar activitats i accions destinades a sensibilitzar la comunitat educativa envers la diversitat i a donar orientacions per millorar la inclusió en el centre: conferències d'experts, tallers, taules rodones, clubs de lectura, presentacions, exposicions i altres activitats que posin en contacte la comunitat educativa sota la mirada inclusiva i ajudin a fer de la inclusió una realitat en el centre.

3. Eina de diagnosi

A continuació proposem una eina d'observació i de treball de la biblioteca del vostre centre sota la mirada de la inclusió, organitzada en cinc apartats.

- Espais i equipaments.
- Fons documental i materials de suport.
- Activitats i serveis.
- Recursos humans.
- La BE com a agent de formació.

Proposem que valoreu de l'1 (gens) al 5 (molt) els aspectes següents. Podeu anotar les observacions que escaiguin. Un cop feta l'anàlisi de la biblioteca i detectats els punts forts i febles, pot ser necessari arribar a alguns acords, que podeu consignar en aquesta mateixa eina.

Taula 1 Espais i equipaments

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
1. La biblioteca està ubicada en un lloc de fàcil accés, sense escales, amb rampes o accés a peu pla.						
2. La porta de la biblioteca és accessible, té l'amplada adequada, angle d'obertura suficient i maneta ergonòmica.						
3. L'espai interior de la biblioteca és accessible, facilita la mobilitat i la lliure circulació sense obstacles.						
4. Hi ha línies tàctils per indicar alguns espais específics importants.						
5. La biblioteca compta amb diferents tipus de cadires, confortables i adaptables a les necessitats: cadires de treball, amb rodes, butaques de lectura, tamborets, pufs...						
6. Les taules es poden bellugar amb facilitat, si l'activitat ho demana (rodes, baix pes...).						
7. Les taules tenen alçada suficient per donar resposta a usuaris amb cadires de rodes.						

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
8. Es disposa de faristols que facilitin la lectura de documents.						
9. La retolació dels espais de la biblioteca utilitza un contrast de colors adequats per facilitar-ne la lectura.						
10. Es complementa la retolació amb diferents sistemes de comunicació (pictogrames, llengua de signes o Braille...).						
11. Es disposa d'equipament informàtic específic: pantalles, teclats, tauletes, lupes, polsadors, programari...).						
Acords de centre:						

Taula 2 Fons documental i materials de suport

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
• Audiollibres.						
• Llibres de mida gran, de lletra grossa...						
• Llibres de lectura fàcil.						
• Llibres en Braille.						
• Llibres amb SAAC (Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació).						
• Llibres amb llengua de signes.						
• Vídeo/DVD amb subtítols o llengua de signes						
• Llibres electrònics						
• Llibres amb il·lustracions tàctils						
• Llibres d'imatges						
• Jocs de taula						

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
12. La biblioteca disposa de materials que parlen o reflecteixen la discapacitat de les persones: llibres de persones amb ceguesa, amb cadira de rodes, amb malalties mentals, etc., de ficció i de no ficció, adequats a les seves edats.						
13. La biblioteca disposa de materials que fomenten la igualtat de gènere, tant de ficció com de no ficció.						
14. La biblioteca disposa de materials en les llengües d'origen de l'alumnat de l'escola, que recullin elements de la seva identitat i cultura.						
15. La biblioteca disposa de materials per a la inclusió LGBTQ: materials divulgatius adequats a l'alumnat (biografies, documents sobre drets i història, salut, recursos digitals...), materials de ficció amb personatges LGTBTQ, llibres d'autors LGBTQ, etc.						
16. La biblioteca disposa de documents en diferents formats: llibre físic, llibre digital, audiovisual, podcast, recursos web... de manera que l'usuari pugui escollir el format que més s'adapti a les seves fortaleces i al seu estil d'aprenentatge.						

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
Acords de centre:						

Taula 3 Activitats i serveis

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
17. La biblioteca transmet en diferents formats la informació sobre els activitats i serveis (en digital al blog, cartelleria accessible...).						
18. Es disposa de tutorials accessibles per a l'ús del catàleg de la biblioteca.						
19. En el catàleg s'indica si un material té unes característiques de format determinades (si és en Braille, si utilitza pictogrames...).						
20. En el teixell de certs documents s'indica que és un material amb unes característiques de format determinades (si és en Braille, si utilitza pictogrames...).						
21. Les activitats d'aprenentatge i de foment de la lectura que es proposen des de la biblioteca escolar afavoreixen diferents tipus d'agrupaments heterogeni (parelles, petit grup, gran grup, individual) i activitats cooperatives.						
22. Des de la biblioteca es proposen activitats d'aprenentatge i de foment de la lectura prou obertes perquè tothom pugui participar-hi, que permetin resoldre la situació o problema plantejat de diferents maneres.						

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
23. La informació i els materials necessaris per dur a terme les activitats es presenta de diferents maneres, en diferents suports i formats: llibres, audiovisuals, àudios, infografies, materials adaptats...						
24. Les activitats que es proposen des de la BE fomenten l'autonomia, la decisió i la veu de l'alumnat.						
25. Es promouen activitats de dinamització lectora (exposicions, recomanacions, contacontes, presentacions, club de lectura...) per a l'alumnat i les famílies, tenint en compte la presència de les llengües d'origen en el centre.						
26. En les activitats obertes a la comunitat es vetlla per l'accessibilitat de tothom.						
27. Es promouen activitats de dinamització lectora (exposicions, recomanacions, contacontes, presentacions, club de lectura...) amb temàtica LGBTQ, per a l'alumnat i les famílies.						

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
28. Es promouen activitats de sensibilització (exposicions, recomanacions, contacontes, xerrades...) cap a les persones amb discapacitat.						
29. Es promouen activitats que promoguin la participació de les famílies i la cohesió social.						
30. Es promouen activitats de lectura crítica vers els estereotips de gènere.						
31. S'afavoreixen itineraris de lectura amb recomanacions personalitzades.						
32. Es fa curació de continguts digitals relacionats amb les àrees d'aprenentatge i amb els interessos de l'alumnat.						
33. Es disposa d'un fons diversificat, actualitzat, de temàtica variada i que dona resposta a les necessitats informatives de l'alumnat.						

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
34. La BE ofereix tutorials (d'ús de la col·lecció, de bases de dades, d'eines i recursos digitals, etc.) per millorar la seva atenció personalitzada.						
35. Els espais de la biblioteca escolar són flexibles, es poden adaptar i transformar en funció de les necessitats de l'alumnat i del tipus d'activitat i agrupament.						
36. La BE disposa d'espais de creació (espais Maker), d'experimentació i d'investigació.						
37. Es disposa d'un espai digital on es publiquen informacions accessibles a la totalitat dels usuaris.						
Acords de centre:						

Taula 4 Recursos humans

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
38. Es disposa d'una persona coordinadora de la biblioteca, amb formació en biblioteca escolar, publicacions infantils, aprenentatge de la lectura.						
39. La persona coordinadora de la biblioteca té formació en atenció a la diversitat i inclusió.						
40. Des de la biblioteca, s'estableixen ponts amb altres institucions o organitzacions relacionades amb la diversitat, així com amb els serveis educatius de zona.						
41. Es disposa d'una comissió de biblioteca, formada pel coordinador o coordinadora de la biblioteca i altres docents dels diversos cursos o cicles, que dona suport en l'organització i el manteniment de la biblioteca.						
42. Es fa, de forma periòdica, alguna activitat a la comissió de biblioteca relacionada amb la diversitat i la inclusió. Exemples: xerrades, recomanació de lectures, conversa al voltant d'articles...						
43. Es tracten, de forma periòdica, aspectes inclusius de la biblioteca en les reunions de la comissió.						

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
44. Hi ha relació entre la CAD i la comissió de biblioteca, que permeti detectar necessitats i donar-hi resposta.						
Acords de centre:						

Taula 5 La biblioteca com a agent de formació

Ítem	1	2	3	4	5	Observacions
45. La biblioteca escolar es coordina amb la CAD del centre per planificar i oferir accions de formació destinades a millorar la sensibilització envers la diversitat, per a professorat i famílies (xerrades, clubs de lectura, exposicions...).						
46. La biblioteca escolar es coordina amb agents i organitzacions externes per planificar i oferir de formació destinades a millorar la sensibilització envers la diversitat, per a professorat i famílies (xerrades, clubs de lectura, exposicions...).						
Acords de centre:						

4. Bones pràctiques de biblioteques escolars inclusives

En aquest apartat es mostren alguns exemples d'experiències de centres educatius on la biblioteca del centre funciona com a eina d'inclusió. No és una selecció exhaustiva d'accions, activitats o estratègies, sinó un recull de bons exemples per mostrar les possibilitats de la biblioteca escolar. Les imatges pertanyen als centres educatius i estan extretes dels seus espais digitals.

Experiència 1: El Pla de lectura, una eina funcional per a la inclusió.



El **Centre d'Educació Especial Les Aigües de Mataró** té molt clar que la seva mediateca ha de ser accessible a tots els seus alumnes i que ha de ser un revulsiu per a l'assoliment de la competència lectora i la integració social:

“En tant que escola d'educació especial, l'objectiu principal del departament de comunicació és la d'enriquir al màxim les capacitats psicolingüístiques dels alumnes per tal d'afavorir la comunicació i el desenvolupament del pensament i la integració social. En una societat altament dominada per les lletres, creiem que és molt important adquirir un nivell bàsic de lectura que garanteixi la màxima participació social. Per això, a banda d'utilitzar els sistemes ordinaris de lectura i escriptura, també fem servir sistemes alternatius com els pictogràfics (SPC-ARASAAC), fotos, objectes tangibles... Només fent activitats que promoguin la lectura dins i fora del centre, garantim la igualtat d'oportunitats dels nostres alumnes dins la societat per trencar barreres de pensament entorn a nois i noies amb diferents capacitats i necessitats”.

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

[Enllaç 3](#)

Experiència 2: La BE com a recurs educatiu de tota la comunitat educativa.



El **CEE Font de l'Abella de Girona** ha dissenyat el seu Pla de lectura de centre definint itineraris per a la personalització de l'aprenentatge de la lectura: un dels seus pilars n'és la biblioteca escolar.

Enllaços:

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

[Enllaç 3](#)

Experiència 3: L'organització de la BE respon a les necessitats de cada realitat



L'organització dels espais de la biblioteca escolar del centre respon a l'objectiu que cada realitat necessiti. L'escola **Les Roquetes de Sant Pere de Ribes** ha dissenyat l'espai per acollir diferents realitat.

[Enllaç](#)

Experiència 4: La transformació de la BE un treball en xarxa i treball en col·lectiu

L'escola **Lanaspà-Giralt de Terrassa** està realitzant el procés de transformació de la biblioteca i el treball en xarxa n'és un dels punts forts: comissió de famílies, Biblioteca Central de Terrassa, Llibreria Synusia, CRP i Escola Crespinell. Amb mirada inclusiva.



[Enllaç](#)

Experiència 5: La biblioteca, un espai per a tothom.

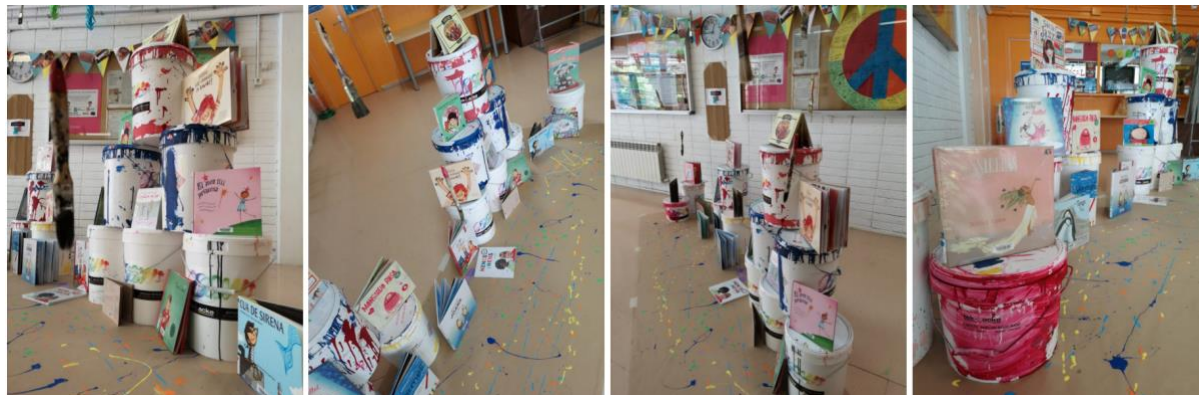


El **CEE Francesc Bellapart de Sabadell** ha encetat un nou projecte de biblioteca, en què es dona resposta a tot l'alumnat del centre mitjançant espais i propostes accessibles.

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 6: El món és de colors!



Amb motiu del Dia contra la LGTBIfòbia, que se celebra el 17 de maig, l'equip comunitari i la biblioteca de l'**Institut escola Trinitat Nova** de Barcelona, amb la participació d'alumnat d'ESO, impulsen un conjunt d'activitats sota el nom "el món és de colors", amb l'objectiu de treballar i conversar al voltant de la diversitat de gènere, sexual i familiar a l'escola.

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 7: Una col·lecció per a tothom.



A la biblioteca de l'**Escola Rosa Oriol de Lliçà d'Amunt** han ampliat la seva col·lecció amb clau d'inclusió. S'hi poden trobar llibres tàctils, llibres amb LSC, llibres amb pictogrames...

A més, han enriquit la col·lecció utilitzant els codis QR per fer els llibres més accessibles.

[Enllaç](#)

Exemple 8: Remodelem la biblioteca, un projecte compartit.

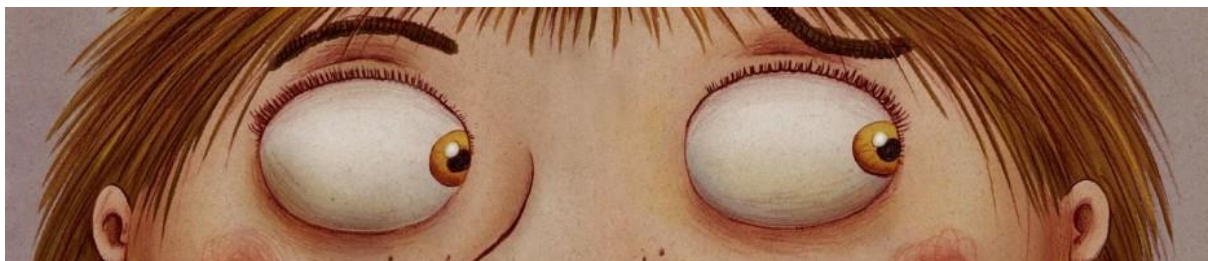


L'Escola Barcelona (Barcelona) ha estrenat biblioteca. I ho ha fet com un projecte de centre i amb la col·laboració del el servei pre-laboral del Centre d'Higiene Mental Les Corts i amb l'Ateneu de Fabricació de Les Corts ([@BCN AteneusFab](#)).

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 9: Contacontes en llengües d'origen.



A la biblioteca de l'**Escola Mas i Perera de Vilafranca del Penedès**, amb la col·laboració de la Casa Amaziga de Barcelona i de l'equip LIC dels SE de l'Alt Penedès, han organitzat un contacontes per a famílies amb contes tradicionals amazics.

[Enllaç](#)

Experiència 10: Llibres de coneixements inclusius.

Una selecció de llibres de coneixements per a infants i joves en clau inclusiva, feta per les mestres del **Grup de treball en Educació Científica Inclusiva d'Umanresa**, sorgits del projecte [H2020 Communities for Sciences \(C4S\) – Towards Promoting an Inclusive Approach in Science Education](#).

[Enllaç](#)

Experiència 11: Les tertúlies literàries dialògiques a les comunitats d'aprenentatge

Les tertúlies literàries dialògiques són presents en moltes comunitats d'aprenentatge i permeten la construcció compartida dels significats de la lectura, segons l'entorn, les seves experiències, emocions dels participants. Alguns exemples d'aquestes tertúlies:

Escola Joaquim Ruyra (l'Hospitalet de Llobregat)



[Enllaç](#)

Escola Casablanca (Sant Boi de Llobregat)



[Enllaç](#)

Experiència 12: Compartim lectures.



A l'**Escola Guerau de Peguera** comparteixen la lectura d'un clàssic amb materials de lectura fàcil.

[Enllaç](#)

Experiència 13: El blog de la biblioteca escolar un espai de dinamització

L'espai digital de la biblioteca permet la dinamització i la participació de tota la comunitat educativa, més enllà de l'espai físic. Cal tenir en compte que sigui accessible.

Alguns exemples d'espais digitals dinàmics:

CEE Aigües de Mataró:

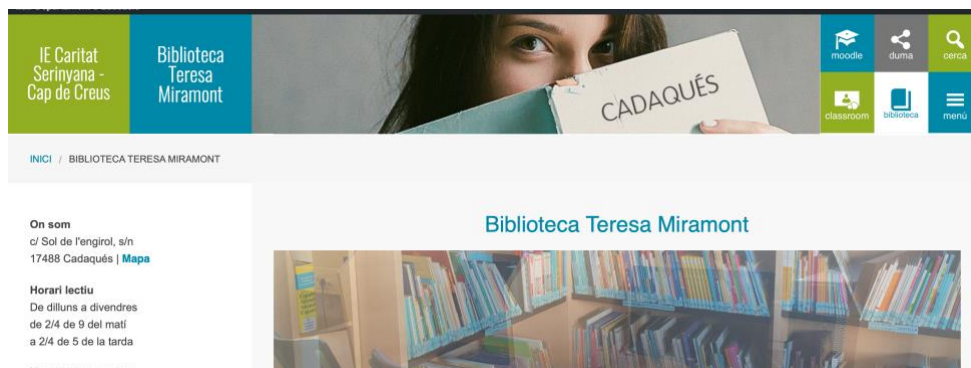


<https://blocs.xtec.cat/mediatecalesaigues/>

<https://blocs.xtec.cat/mediatecalesaigues/2020/10/13/fins-aviat-quinol/> Entrades en SAAC

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

IE Caritat Serinyana-Cap de Creus:



<https://agora.xtec.cat/iecadaques/Biblioteca/>

Escola Mas i Parera:



<https://blocs.xtec.cat/masibiblioteca/>

Experiència 14: Els cercles de lectura, una manera diferent de treballar textos literaris.



A l'**Institut Cendrassos**, en col·laboració amb la biblioteca, han iniciat els cercles de literatura. En fer una lectura, per tal de discutir-la en petit grup, cadascun dels alumnes del grup desenvolupa un paper diferent (moderador, resumidor, lexicògraf, connector, músic,

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

il·lustrador, recollidor de paisatges). Això permet aprofitar les habilitats i capacitats l'alumnat.

[Enllaç](#)

Experiència 15: L'acompanyament i la personalització de la lectura.



A l'**Institut Cristòfol Despuig** es fa un acompanyament personalitzat a la lectura de l'alumnat, es recomanen lectures en funció de les preferències dels alumnes.

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 16: Som com som: una maleta inclusiva!



El **Servei Educatiu del Vallès Occidental VI** ha preparat una maleta inclusiva per a alumnat de primària i una per a alumnat de secundària. Ambdues consten d'un seguit d'àlbums il·lustrats que permeten treballar amb l'alumnat diferents temàtiques relacionades

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

amb la inclusió (acceptació, coneixement de les diferents discapacitats, treball de les emocions, empatia...).

[Enllaç](#)

Experiència 17: Presentació de llibres de coeducació.



A l'**Institut Ramon Berenguer IV d'Amposta**, el 25 de novembre, "Dia Internacional contra la violència vers les dones", es van organitzar tot un seguit d'actes per tal de conscienciar l'alumnat sobre la importància d'aquest tema amb l'objectiu de millorar la convivència i el respecte entre les persones. Des de la biblioteca es va fer presentació de llibres.

<https://projectes.xtec.cat/bescat/portada/lilibres-de-coeducacio/>

Experiència 18: En temps de confinament ens expliquem contes per telèfon.

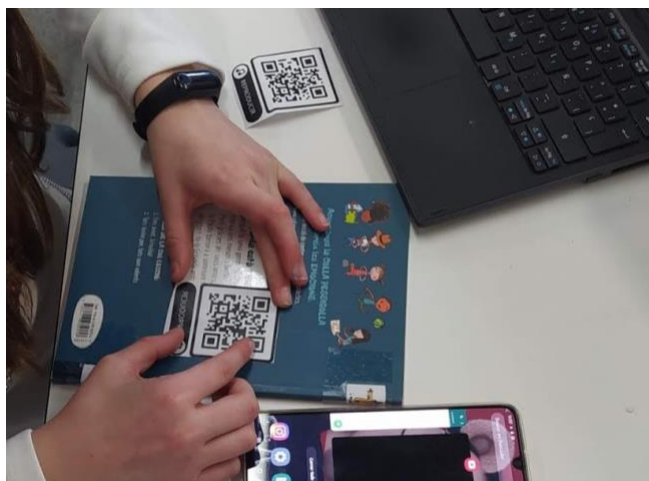
La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

La Diada de Sant Jordi de 2020 es va celebrar en confinament. Aprofitant la commemoració del centenari del naixement de Gianni Rodari, des del Departament d'Educació es va fer la proposta de llegir un conte per telèfon, com ho feia el senyor Bianchi. L'objectiu d'aquesta activitat era el foment de la lectura a distància, salvant tots els obstacles.

[Contes per telèfon](#)

Podeu trobar experiències a Twitter cercant [#contespertelefoncovid19](#)

Experiència 19: Els QR entren a la biblioteca



A l'**Institut Escola Mare de Déu del Portal de Batea**, l'alumnat de 1r d'ESO creen codis QR per facilitar l'accés a la informació i l'ús de la biblioteca escolar a la comunitat educativa.

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 20: Els Conta contes de l'Escola Sobirans



A l'**Escola Sobirans d'Arenys de Munt**, després de la lectura de contes, es creen històries fantàstiques per regalar als fillols lectors de P5. Els contes s'enregistren per poder ser escoltats.

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

[Enllaç 1](#)

[Enllaç 2](#)

Experiència 21: L'entorn de consulta de l'ePèrgam



El manteniment, actualització i difusió de l'entorn de consulta de l'ePèrgam permet visualitzar i conèixer el fons de la biblioteca escolar i consultar el catàleg en qualsevol moment i en línia. L'organització i el catàleg de la biblioteca escolar es pot adaptar segons la realitat del centre.

Un exemple: l'[entorn de consulta](#) de l'escola La Vitxeta de Reus.

Experiència 22

La **Biblioteca Montserrat Abelló** (Barcelona), que compta amb diferents espais de creació i organitza els **Maker Lab**, tallers dirigits a infants i joves amb la temàtica "maker" com a eix central, enfocats a l'àmbit tèxtil, la creació i les noves tecnologies.

[Enllaç](#)

Experiència 23

La **Biblioteca de Creació Ubik de Donosti** va més enllà de la lectura tradicional, organitza el seu espai per afavorir l'aprenentatge i la creació i on podem trobar un estudi de cinema, un espai per a teatre, diferents espais de creació, etc.

[Enllaç](#)

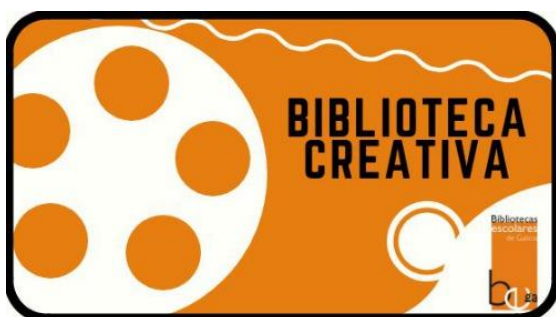
Experiència 24



La biblioteca de l'**IE Trinitat Nova (Barcelona)**, que integra, dins dels seus espais diversificats, un estudi de ràdio.

[Enllaç](#)

Experiència 25



El programa **Biblioteca Creativa** de la Conselleria de Educación, Universidade e Formación Profesional de Galicia, que impulsa els espais de creació dins de les BE, l'ús de diferents llenguatges i l'experimentació.

[Enllaç](#)

5. Bibliografia

Bibliotecas escolares de Galicia. Bibliotecas inclusivas.

https://www.edu.xunta.gal/biblioteca/blog/files/redebe/41/beinclusiva_enquisa_01.pdf

BLUE, E. V.; PACE, D. (2011): "UD and UDL: Paving the Way toward Inclusion and Independence in the School Library." *Knowledge Quest* 39 (3): 48–55.

COBDC; DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ GENERALITAT DE CATALUNYA; DIPUTACIÓ DE BARCELONA. [Manifest IFLA UNESCO per a les biblioteques escolars](#).

COBDC I GENERALITAT DE CATALUNYA (2018). [Directrius IFLA per a la biblioteca escolar. 2a edició revisada](#).

COBDC; DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ GENERALITAT DE CATALUNYA (2013). [Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya](#).

COLL, C. (2016): «La personalització de l'aprenentatge escolar: Un repte indefugible», a VILALTA, J.M. (dir.): Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari 2015.

COLL, C. (2018): «La personalización del aprendizaje escolar, una exigencia de la nueva ecología del aprendizaje». Dossier Graó: La personalización del aprendizaje, p. 5-11.

COLL, C.; ESTEBAN-GUITART, M.; IGLESIAS, E. (2020): *Aprenentatge amb sentit i valor personal: estratègies, recursos i experiències de personalització educativa*. Barcelona: Graó.

[Què ha de fer la biblioteca per ser inclusiva?](#) Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona, Plena Inclusió Catalunya i Associació lectura Fàcil.

[Decret 150/2017 de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu](#).

DA SILVA, D.; TESCARO, C. "A biblioteca escolar no contexto da inclusão: como oferecer e vivenciar experiências inclusivas nesse ambiente". *Biblionline*, João Pessoa, v. 14, n. 1, p. 3-16, 2018. <https://periodicos.ufpb.br/ojs/index.php/biblio/article/view/40603/20678>

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ (2015). [De l'escola inclusiva al sistema inclusiu: una escola per tothom, un projecte per cadascú](#). Generalitat de Catalunya.

EASLEY, M. "Personalized Learning Environments and Effective School Library Programs". *Knowledge Quest*, v45 n4 p16-23 Mar-Apr 2017.

GARCÍA GUERRERO, J.(2015). [Bibliotecas escolares con futuro](#). Fundación Germán Sánchez Ruipérez. En línia. [Consulta:

GARTLEY, E. (2015). [LGBTQ Curriculum Inclusion: The Role of the School Library](#). Conference: 44th International Association of School Librarianship (IASL) At: Maastricht, The Netherlands

La biblioteca escolar com a eina d'inclusió

MURRAY, J. (1999). "An inclusive school library for the 21st century : fostering independence" . School Libraries and Resource Centres.

<https://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/076-119e.htm>

NIELSEN, G.S.; IRVALL, B. (2016). [Accés a biblioteques per a persones amb discapacitat: pautes.](#) (IFLA professional reports; 89). Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya..

PEIX, S. (2020). "[Biblioteca escolar inclusiva](#)". A [BE21: Apunts per a la biblioteca escolar.](#) Programa biblioteca escolar "puntedu", Departament d'Educació, Generalitat de Catalunya.

PEIX, S.; ALMIRALL, M.(2019). *Lectura i discapacitat*. Què, Qui i Com. Créixer coneixement. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

RODRÍGUEZ, A. "Bibliotecas escolares accesibles". Pinakes, núm.8, any 2008. Junta de Extremadura. pàgina 64-65. <http://pinakes.educarex.es/numero8/descargas/articulo20.pdf>

SUBRAMANIAM, M.; OXLEY, R.; KODAMA, C.(2013). "School Librarians as Ambassadors of Inclusive Information Access for Students with Disabilities." American Association of School Librarians. < <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1012827.pdf>>

WEBS:

[Universal Design for Learning in the School Library.](#) ATKINSON, A.; Leitschuh, K.

[Biblioteques inclusives.](#) Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.

[Educació Inclusiva.](#) Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya.

[Biblioteques escolars de Catalunya.](#) Departament d'Educació.